

Guttekarabin

Alle er kanskje ikke kjent med at unge gutter ble lært opp i soldatferdigheter allerede i grunnskolen for hundre år siden. Det var flere europeiske nasjoner som drev slik opplæring.

Her i Norge startet vi opp med gymnastikk og skoleskyting etter et stortingsvedtak i 1907.

Et eget våpen, guttekarabinen fra 1906, ble også utviklet for dette formålet.

**Av major Askild Antonsen,
rustmester, Forsvarsmuseet**

modell 1906

Det å kalle noe for en ren gutteting er nok ikke så vanlig nå lenger. Kanskje bortsett fra ord som guttestreker, er for eksempel guttemusikken en saga blot. Slik er det med tanken om et eget guttegevær også. Ikke bare det at det er en gutteting, men også tanken om å lage gevær for barn må sies å være en ganske fjern ide i våre dager. Ved forrige århundreskifte var situasjonen derimot en helt annen. I sterk konkurranse med hverandre rustet de europeiske nasjonene opp sine militære styrker. Den mannlige delen av nasjonenes befolkning, gutter inkludert, ble oppfattet som en ressurs. De store vernepliktsarmeene skulle, og måtte, fylles med mannskaper må vite. Og det å være soldat ble dengang som nå sett på som en vanskelig oppgave som krevde mye opplæring og betydelige ferdigheter. Tanken om å forberede de kommende soldatkull til soldatlivet ble også vurdert i denne perioden.

Det er ikke så rart da, at det er på denne tiden at for eksempel generalløytnant *Sir Robert Baden Powell* ga ut boken *Scouting for boys* i 1908. Her skriver han om nytten av å bruke unge gutter som scouts, eller speidere, i militære enheter. Han sa selv at han hadde god erfaring med dette fra Boerkrigen.

Baden Powells bok er boken som skulle danne grunnlaget for den senere verdensomspennende speiderbevegelsen. Og selv om det kan synes noe perifert i denne artikkelens sammenheng, all den stund speiderbevegelsen ikke driver med skyting, var tilpasningen til feltlivets gleder og utfordringer en viktig del av speidervirksomheten i tidlige år.

I Norge var det også interesse for å forberede de unge guttene til den militære tjenesten. Gymnastikk og skyting ble ansett som nødvendige soldatferdigheter og det å innføre dette i skolen ville være med på å forberede de kommende årskull for livet i det militære. Allerede på 1880-tallet ble det foreslått å iverksette skyteopplæring i skolen. Det var spesielt

yrkesoffiserer som ivret for dette, men de var ikke alene. Også skytterorganisasjonene med skyttergeneralen Ola Five i spissen ønsket å innføre obligatorisk skyting i folkeskolen. Her er det verdt å merke seg at offiserer og skytterorganisasjon ikke sto på samme side politisk. Dette kan sees som et samarbeid mellom partiene Høyre og Venstre i denne saken selv om disse partiene var hovedmotstanderne i norsk politikk ved forrige århundreskifte. Arbeiderbevegelsen, som senere ble en tredje pol i det politiske landskap tonet ikke flagg i denne saken før i 1914, med innføring av sitt antimilitaristiske brevmerke med bilde av *det brukne gevær*. Arbeiderpartiet ville jo ikke stå og se på at arbeiderklassens barn ble forberedt til å være kanonføde i en kommende krig.

Forslaget om innføringen av skyting og kroppsoving i skolen førte til kraftig debatt i Stortinget, men i St.prp. nr. 57(1906/07) ble ordningen vedtatt. Hensikten beskrives å være å: *forberede og utvikle skydeferdigheten hos den vernepliktige ungdom saavel før intrædelsen i armeen som under vernepligtsaarene.*

Denne proposisjonen anbefalte følgende:

- Gymnastikk skulle innføres som tvunget fag ved folkeskolene
- Forberedende skyteøvelser skulle innføres for de eldste klassene, som avveksling til gymnastikken, enten ved salongskyting eller ved skyting med redusert ladning.
- Det skulle benyttes i snitt 3 timer pr uke, eller minimum 36 timer i året.

I skolevesenet var mange positive til forslaget, på venstresiden i politikken derimot var motstanden stor. Men forslaget ble altså vedtatt i 1907, og det ble bestemt at et eget gevær skulle utformes for skoleskytingen. Det faktum at Generalfelttøymesteren allerede i 1906 hadde pålagt Kongsberg Våpenfabrikk å produsere 200 karabiner til gutteskyting kan sees som en liten pussighet i denne sammenheng. Men det kan ha vært begrunnet i en mulighet for å selge disse geværene til skytterlagene, til bruk for gutter som ville lære å skyte på fritiden. Guttekarabinutgaven regnes altså som modell 1906, selv om vedtaket om å innføre skoleskyting ikke kom før året etter, i 1907. Under den sterke polariseringen mellom Høyre/Venstre på den ene siden og Arbeiderpartiet på den andre, som skulle bli enda tydeligere gjennom første del av det 20. århundre, ble det altså utviklet et gevær i Norge med eneste formål å lære unge gutter skyteferdigheter slik at de var bedre forberedt til å være soldater.

Dette geværet er altså Krag Jørgensens guttekarabin modell 1906. Det er jo slik at ønske om å la gutter i de eldste klassene, på middelskolen og i gymnaset drive skyting, ikke så lett lot seg løse med de alminnelige armemodellene av Krag-Jørgensen geværet. Våpen må i større eller mindre grad tilpasses brukerne. Armégeværene var for store, og kolbene for lange til å passe for 14 til 17 årige gutter i voksenalderen - så noe måtte gjøres!

Selv om salonggeværene var kjent på denne tiden, var det stor enighet om at de unge podene måtte lære å skyte med geværer som var så like arméens modell som mulig. Norge er ikke eneste nasjon som har utviklet egne geværmodeller for de unge soldatemner. Det tyske geværet *Das Deutsches Sportmodell* i kaliber 22 long rifle, er et mye senere gevær, men med samme målsetning. Å lære unge tyske gutter å skyte med armégeværet Mauser K98k for innrulling i *Reichswehr* og senere *Wehrmacht*. Tyskerne valgte likevel ikke å lage sitt gevær i samme kaliber som mauseren.

Skoleskytingen skulle foregå på relativt kort hold, men kali-

